

THÁI ĐỘ CỦA NHÀ THẦU XÂY DỰNG ĐỐI VỚI RỦI RO VÀ QUẢN LÝ RỦI RO TRONG XÂY DỰNG: NGHIÊN CỨU ÁP DỤNG CHO TRƯỜNG HỢP TỈNH VĨNH LONG VÀ CẦN THƠ

Nguyễn Quốc Đoàn ⁽¹⁾, Phan Văn Tiến ⁽²⁾

¹ Học viên cao học khóa 26, ngành Kỹ thuật xây dựng, Khoa Xây dựng, Trường Đại học Vinh

² Khoa Xây dựng, Trường Đại học Vinh

Ngày nhận bài 9/12/2019, ngày nhận đăng 8/02/2020

Tóm tắt: Các dự án xây dựng công trình được triển khai thành nhiều giai đoạn và tiềm ẩn nhiều dạng rủi ro. Để đạt hiệu quả mong muốn, các bên liên quan tham gia vào xây dựng công trình đều phải có kiến thức chuyên môn về quản lý rủi ro một cách bài bản, đồng thời phải được cung cấp đầy đủ thông tin về các rủi ro có thể xảy ra. Trong nghiên cứu này, tác giả khảo sát các nhà thầu xây dựng về kiến thức và thái độ của họ đối với rủi ro trong ngành xây dựng và quy trình quản lý rủi ro đã và đang được áp dụng trên thực tế. Tùy theo vị trí việc làm của người khảo sát, kết quả trả lời sẽ thể hiện yếu tố nghề của họ khi quản lý rủi ro. Các nhà tư vấn thi công có xu hướng coi trọng giai đoạn kết thúc dự án, trong khi các nhà quản lý coi trọng giai đoạn quy hoạch và tổ chức, triển khai thi công hơn vì những giai đoạn đó thường tiềm ẩn rủi ro hơn. Ngoài ra, khi xử lý rủi ro trên thực tế, các nhà thầu đánh giá ưu tiên sử dụng các kỹ thuật ứng phó rủi ro như chuyển giao rủi ro, tránh rủi ro, giảm thiểu rủi ro. Phương án chấp nhận rủi ro không được ưu tiên lựa chọn bởi các nhà thầu.

Từ khóa: Rủi ro; quản lý rủi ro; nhà thầu xây dựng; Vĩnh Long; Cần Thơ.

1. Giới thiệu chung

Khi bắt đầu triển khai một công trình xây dựng, nhà thầu cần xác định rõ tầm quan trọng của việc quản lý rủi ro, từ đó có kế hoạch, giám sát và kiểm tra việc thực hiện các biện pháp cần thiết để ngăn ngừa rủi ro. Để làm được điều này, cần xác định nguy cơ, đánh giá mức độ rủi ro để đưa ra các biện pháp để kiểm soát rủi ro và quản lý mọi rủi ro còn lại. Việc áp dụng quy trình, phương pháp quản lý rủi ro hiệu quả được coi là một yếu tố quan trọng và cần thiết cho sự thành công của dự án. Trong bất kỳ dự án xây dựng nào, rủi ro có thể phát sinh từ nhiều nguồn khác nhau và phát sinh bất kỳ thời điểm nào. Tuy nhiên, việc quản lý các tác động bất lợi của rủi ro trong các dự án xây dựng được đánh giá là không hiệu quả, dẫn đến sự chậm trễ và không đạt được các mục tiêu chung của dự án như chất lượng công trình và chi phí xây dựng [1].

Việc áp dụng quy trình quản lý rủi ro hiệu quả sẽ tạo điều kiện đưa ra các quyết định một cách nhanh chóng và chính xác, điều này sẽ dẫn đến hiệu quả vượt trội so với việc chậm trễ khi phát hiện rủi ro, đánh giá sai rủi ro và có kỹ thuật ứng phó rủi ro phù hợp. Khi việc đánh giá rủi ro chính xác, đưa ra được mức độ ưu tiên của các rủi ro, nhà thầu có thể lựa chọn chiến lược ứng phó cho từng nguy cơ. Các kỹ thuật ứng phó với rủi ro trong xây dựng bao gồm:

- Tránh rủi ro: Trường hợp không đủ khả năng xử lý những rủi ro lớn hoặc không có sẵn kế hoạch ứng phó hiệu quả và phù hợp thì cần lựa chọn an toàn, đó là tránh xa. Ví dụ: Nên tránh xây dựng công trình ở khu vực dễ xảy ra động đất.

- Chuyển giao rủi ro: Đây là một giải pháp tốn kém, nhưng đây là lựa chọn cuối cùng trước khi tự chấp nhận rủi ro. Ví dụ: Nhà thầu có thể chuyển rủi ro cho bên bảo hiểm hoặc thỏa thuận với nhà cung cấp hoặc thầu phụ để chuyển giao trách nhiệm.

- Giảm thiểu rủi ro: Lựa chọn này đòi hỏi nhà thầu phải lập kế hoạch để giữ rủi ro ở mức tối thiểu. Ví dụ: đầu tư vào đào tạo công nhân, cung cấp trang thiết bị an toàn lao động để giảm bớt rủi ro về an toàn.

- Chấp nhận rủi ro: Nhà thầu có thời điểm phải chấp nhận rủi ro để hoàn thành dự án.

Để các bên liên quan đưa ra được lựa chọn phù hợp khi ứng phó với rủi ro, các nhà thầu cần chủ động trang bị cho công nhân, các bên liên quan các kiến thức, kỹ năng về quản lý rủi ro một cách đầy đủ [2]. Điều này không đảm bảo việc loại bỏ tất cả các rủi ro, tuy vậy có thể đảm bảo sự đánh giá một cách chính xác và đầy đủ các rủi ro trên thực tế, từ đó quản lý hiệu quả, cho phép đạt được mục tiêu của dự án [3].

Trong thực tế nghề xây dựng, nhiều nhà thầu sử dụng kỹ thuật chuyển giao rủi ro cho bên bảo hiểm. Các rủi ro có thể xảy ra được mua các gói bảo hiểm bao gồm tai nạn lao động, hư hỏng thiết bị... [4]. Tuy nhiên, thực tế cho thấy nhiều nhà thầu xây dựng vẫn chưa nhận ra tầm quan trọng của việc áp dụng các kỹ thuật quản lý rủi ro, do vậy việc ứng phó và quản lý rủi ro là chưa đạt hiệu quả, tiềm ẩn nhiều nguy cơ đến dự án [1].

Có nhiều nguyên nhân dẫn đến việc quản lý rủi ro thiếu hiệu quả, bao gồm việc thiếu các quy trình quản lý rủi ro bài bản, sự gián đoạn trong các giai đoạn triển khai dự án xây dựng, sự thiếu kiến thức, thiếu đồng bộ giữa các quy trình và giữa các bên liên quan đến dự án [1].

Trong nghiên cứu này, quản lý rủi ro trong ngành xây dựng Việt Nam đã được nghiên cứu, tập trung vào thái độ của các nhà thầu đối với rủi ro, các kỹ thuật, quy trình quản lý rủi ro. Các nhà thầu tham gia trả lời bảng câu hỏi được chọn từ các Doanh nghiệp xây dựng nhỏ và vừa ở các tỉnh Vĩnh Long và Cần Thơ.

2. Phương pháp nghiên cứu

Các nhà thầu xây dựng sau khi được lựa chọn sẽ tham gia trả lời các vấn đề khảo sát thông qua bảng câu hỏi. Bảng câu hỏi được thiết kế gồm các nhóm câu hỏi về nhận thức, kiến thức và việc áp dụng quản lý rủi ro trong thực tế của nhà thầu. Đồng thời, trong quá trình trao đổi trực tiếp, nhóm tác giả cũng đặt ra các câu hỏi mở để ghi nhận thêm các vấn đề liên quan đến quản lý rủi ro trong xây dựng của các nhà thầu. Các câu hỏi trong Bảng hỏi có thể giới hạn lựa chọn có/không, lựa chọn mức độ đánh giá của người được hỏi từ 1-5 tương ứng với các mức quan trọng, hoặc các câu hỏi trắc nghiệm.

Khi lựa chọn các nhà thầu xây dựng tham gia khảo sát, nhóm tác giả đã căn cứ vào thâm niên công tác, quy mô của Doanh nghiệp được hỏi, vị trí công tác. Do đặc điểm các nhà thầu xây dựng ở Vĩnh Long và Cần Thơ, số nhà thầu được hỏi có đặc điểm chung như sau:

- Thâm niên công tác: Tối thiểu 3 năm. Người được hỏi có thâm niên công tác lớn nhất là 12 năm.

- Quy mô của công ty: Các công ty xây dựng có đại diện tham gia khảo sát chủ yếu có quy mô trung bình, vừa và nhỏ. Doanh nghiệp lớn nhất có hơn 200 công nhân, nhỏ nhất có 32 công nhân.

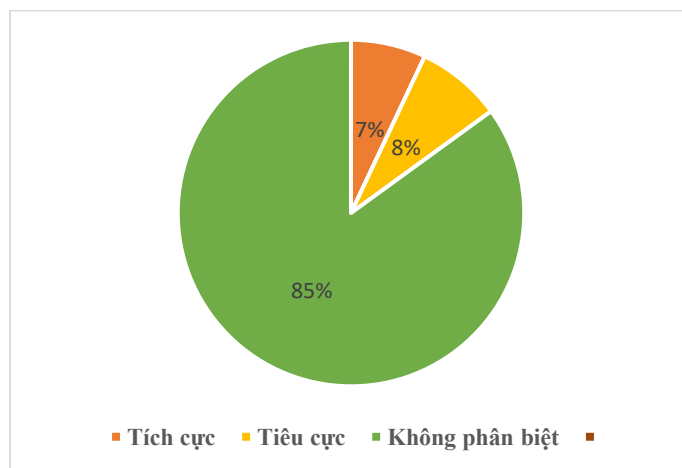
- Vị trí công tác: Nhóm tác giả ưu tiên những người làm việc thực tế tại công trường xây dựng như chỉ huy trưởng, tư vấn giám sát, thi công. Trong số những người được hỏi, tỉ lệ này chiếm 76%. Số còn lại là các nhà quản lý từ cấp Trưởng phòng trở lên.

Sau khi gửi phiếu khảo sát bằng phương pháp trực tiếp, gián tiếp qua email, nhóm tác giả đã thu được 72 phản hồi trong số gần 130 người được lựa chọn, đạt tỷ lệ 55%. Kết quả khảo sát sẽ được tổng hợp trong các phần tiếp theo.

3. Thái độ đối với rủi ro và quy trình quản lý rủi ro

Những người được khảo sát đã trả lời vào bảng câu hỏi các vấn đề liên quan đến nhận thức về rủi ro trong ngành xây dựng, thái độ đối với rủi ro và giai đoạn quản lý rủi ro hiệu quả nhất. Cụ thể:

- Về nhận thức rủi ro trong ngành xây dựng: Người được hỏi đưa ra lựa chọn phương án trả lời trong số 5 phương án, gồm Tích cực, Tiêu cực, Không phân biệt. Kết quả cho thấy phần lớn đáp án cho rằng không có sự phân biệt rủi ro là tích cực hay tiêu cực, có nghĩa là có sự song hành giữa hai yếu tố đó khi đối mặt với rủi ro (Hình 1). Số ít còn lại cho rằng rủi ro là tiêu cực, không mong muốn, đồng thời một tỷ lệ tương tự cho nhận xét tích cực đối với rủi ro trong xây dựng. Trao đổi thêm với những người này, họ cho biết khi đối mặt với rủi ro, họ chịu áp lực phải trang bị kiến thức, kỹ năng cho công nhân, đầu tư máy móc thiết bị, đồng nghĩa với cơ hội trưởng thành hơn để đối mặt với những rủi ro tương tự trong nghề xây dựng.

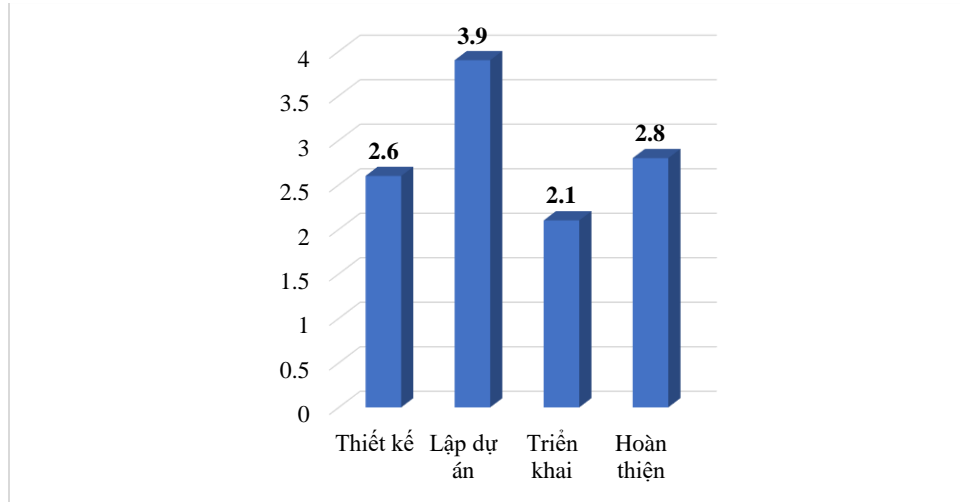
Hình 1: Kết quả khảo sát nhận thức về rủi ro trong ngành xây dựng

- Về thái độ đối với rủi ro: Có một sự tương đồng giữa kết quả thu được khi khảo sát nhận thức về rủi ro với kết quả khảo sát thái độ ở đây. Khoảng 8% nhà thầu được hỏi cho biết họ không muốn rủi ro, trong khi 7% cho biết họ sẵn sàng đối mặt với rủi ro trong ngành xây dựng. Số đông còn lại, chiếm tỷ lệ 78% cho biết họ không ngại đối mặt với rủi ro nhưng cũng không đón chào các rủi ro. Những nhà thầu này hầu hết có hồ sơ năng lực tốt, đã trải qua thực tiễn phong phú các loại hình rủi ro, do vậy việc ứng phó rủi ro của những doanh nghiệp này mang tính chủ động hơn là bị động. Việc họ lựa chọn đáp án trên thể hiện điều đó.

- Về giai đoạn quản lý rủi ro: Tùy theo vị trí việc làm của người khảo sát, kết quả trả lời sẽ thể hiện yếu tố nghề của họ khi quản lý rủi ro. Các nhà tư vấn thi công có xu

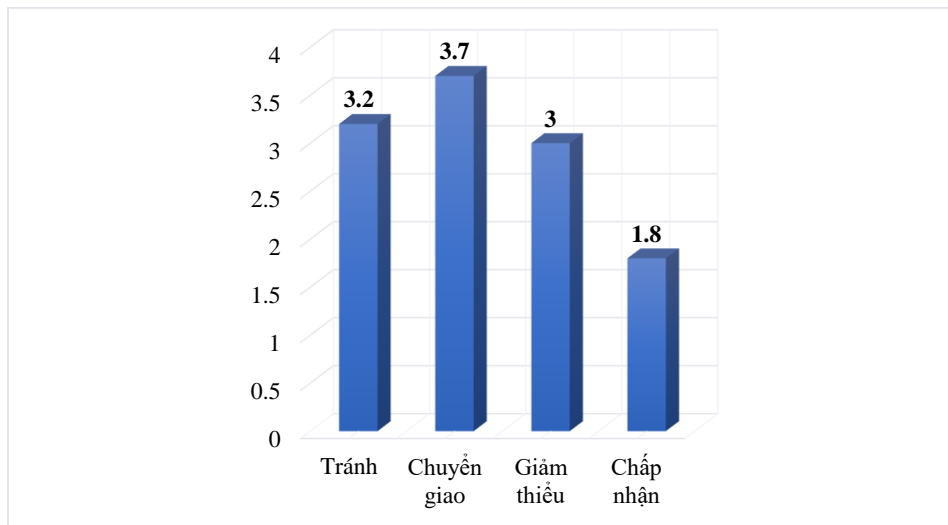
hướng coi trọng giai đoạn kết thúc dự án, trong khi các nhà quản lý coi trọng giai đoạn quy hoạch và tổ chức, triển khai thi công hơn vì những giai đoạn đó thường tiềm ẩn rủi ro hơn. Kết quả thể hiện trên Hình 2.

Nhìn chung đa số người được hỏi coi giai đoạn lập dự án là quan trọng nhất. Tiếp theo đó là các giai đoạn hoàn thiện, thiết kế và triển khai dự án. Ở đây người được khảo sát sẽ lựa chọn mức độ quan trọng từ 1-4 để đánh giá từng giai đoạn của dự án, kết quả thể hiện trong Hình 2 là điểm trung bình của từng giai đoạn được đánh giá với mức 1 thể hiện ít quan trọng, mức 4 là rất quan trọng.

Hình 2: Kết quả khảo sát về giai đoạn quản lý rủi ro

- Về kỹ thuật ứng phó rủi ro: Như đã nêu ở trên, có 4 kỹ thuật ứng phó rủi ro trong xây dựng, gồm Tránh rủi ro, Chuyển giao rủi ro, Giảm thiểu rủi ro, Chấp nhận rủi ro. Kết quả thể hiện trên Hình 3. Kết quả cho thấy các nhà thầu lựa chọn ưu tiên phương án chuyển giao rủi ro, tiếp theo là tránh rủi ro, giảm thiểu rủi ro. Phương án chấp nhận rủi ro là phương án được đánh giá ít ưu tiên nhất.

Hình 3: Kết quả khảo sát kỹ thuật ứng phó rủi ro

Kết quả khảo sát kỹ thuật ứng phó rủi ro cho thấy tương tự như các nhà thầu xây dựng ở trong nước và quốc tế, việc chuyển giao rủi ro thông qua bảo hiểm hoặc chuyển cho nhà thầu phụ được ưu tiên lựa chọn. Các lựa chọn Tránh rủi ro và Giảm thiểu rủi ro cũng được lựa chọn với mức độ ưu tiên chênh lệch không nhiều so với lựa chọn Chuyển giao rủi ro. Như vậy trên thực tế, tùy vào loại rủi ro, điều kiện thực tiễn của dự án xây dựng, các nhà thầu sẽ lựa chọn kỹ thuật ứng phó rủi ro phù hợp trong số 3 lựa chọn trên. Lựa chọn cuối cùng “Chấp nhận rủi ro” là phương án cuối, không được ưu tiên vì việc chấp nhận mang tính bị động, không sẵn sàng chấp nhận của các nhà thầu.

4. Kết luận

Thông qua khảo sát bằng bảng câu hỏi kết hợp với một số cuộc trao đổi trực tiếp giữa tác giả và các nhà thầu xây dựng vừa và nhỏ ở Vĩnh Long và Cần Thơ, tác giả đã khảo sát nhận thức, thái độ, kỹ thuật ứng phó rủi ro của các nhà thầu.

Kết quả thu được cho thấy hầu hết những người được khảo sát đều không phân biệt yếu tố tích cực hay tiêu cực của rủi ro. Phần lớn cho biết họ nhận thức được cả yếu tố tích cực lẫn tiêu cực tiềm ẩn trong rủi ro của ngành xây dựng. Các nhà thầu nhận thức được tầm quan trọng của việc quản lý rủi ro trong giai đoạn lập dự án đầu tư và giai đoạn thi công. Hầu hết các nhà thầu đánh giá hai giai đoạn này là quan trọng nhất để áp dụng quản lý rủi ro.

Khảo sát về lựa chọn kỹ thuật ứng phó rủi ro cho thấy, các nhà thầu lựa chọn tương đối giống nhau giữa 3 loại kỹ thuật ứng phó rủi ro gồm tránh rủi ro, giảm thiểu rủi ro, chuyển giao rủi ro. Điều này thể hiện ở mức độ ưu tiên không khác biệt lớn giữa 3 kỹ thuật này. Lựa chọn “Chấp nhận rủi ro” có điểm lựa chọn rất chênh lệch, thấp nhất trong số các lựa chọn.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Smith, N. J., Merna, T., & Jobling, P., *Managing Risk in Construction Projects (Second Edition appl.)*, Blackwell Publishing, 2006.
- [2] Winch, G., *Managing Construction Projects (Second edition appl.)*, Wiley Blackwell Publishing, 2010.
- [3] Potts, K., *Construction Cost Management: Learning from case studies*, London and New York: Taylor & Francis Group, 2008.
- [4] Schieg, M., “Risk management in construction project management”, *Journal of Business Economics and Management*, 7:2, 77-83, 2006.
- [5] Akintoye, A., & Macleod, M., “Risk Analysis and Management in Construction”, *International Journal of Project Management*, 15, 31-38, 1997.
- [6] Cao Văn Tường, *Phương pháp phân tích rủi ro và khả năng ứng dụng trong doanh nghiệp xây dựng*, Trường Đại học Xây dựng, Luận văn Thạc sỹ, 2000.
- [7] Banaitene, N., & Banaitis, A., *Risk Management in Construction, Projects*. In Tech., 2012.
- [8] Dehdasht, G., Zin, R., & Keyvanfar, A., “Risk classification and barrier of implementing risk management in oil and gas construction companies”, *Jurnal Teknologi*, 2015.
- [9] Lê Văn Long, “Một số vấn đề về quản lý rủi ro trong dự án đầu tư xây dựng công trình”, *Tạp chí Kinh tế xây dựng*, số 4, 2006.

SUMMARY

THE ATTITUDE OF CONTRACTORS TOWARDS RISK AND RISK MANAGEMENT PROCESS IN CONSTRUCTION, APPLIES TO THE CASE OF VINH LONG AND CAN THO PROVINCES

Construction projects are implemented in several stages and have many potential risks. To achieve the desired effect, all stakeholders involved in the construction of works must have professional knowledge of risk management in a methodical manner and must be provided with adequate information about the risks that may happen. In this study, the author surveyed construction contractors about their knowledge and attitudes towards risks in the construction industry and the risk management process that has been and is being applied in practice. Depending on the job position of the surveyor, the response results will reflect their occupational factors when managing risk. Construction consultants tend to attach importance to the closing phase of a project, while managers consider the planning and organizing and implementation stages to be more important because those stages are often riskier. In addition, when dealing with actual risks, the evaluation contractors prioritize the use of risk response techniques such as risk transfer, risk avoidance, and risk reduction. The option to accept the risk is not prioritized by the contractors.

Key words: Risk; risk management; constructor; Vinh Long; Can Tho.